

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

CİLT : XL

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

TERTİP HEYETİ
PROF. DR. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY
DOÇ. DR. RECEP KILIÇ

ISBN: 975 - 482 - 492 - 4

ISSN: 1301 - 0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1999

TAKDİM

Ülkemizde bir türlü anlam veremediğim tuhaf alışkanlıklarımızdan birisi de, alanında temayüz etmiş ve değerli hizmetler vermiş insanların öldükten sonra takdir edilmeleri, ne büyük değer olduklarının ancak o zaman farkına varılması hadisedir. 35-40 yıl hizmet ettikten sonra aktif hayattan çekilen nice değerler bir köşede unutulur; öldükten sonra birden hatırlanır ve büyük hizmetler yaptığı anlatılır, nadiren de olsa adına armağan dediğimiz yayınlarla hakkı teslim edilmeye çalışılır.

Sonuçta kendisi ile ilgili hiçbir şey yapılmayanlara göre bu da olumlu bir davranıştır. Gecikmeli de olsa, bir hakkın teslimi olması açısından olumlu bir davranış olarak değerlendirilebilir.

Şüphesiz olması gereken, bu müstesna şahsiyetlerin, hayatta iken kendileri ile ilgili bu değerlendirmelerin yapılmasıdır. Gelenek bu istikâmette oluşursa herhalde çok daha isabetli olur.

Olması gerektiğini ifade ettiğimiz bu üslubun güzel bir örneği elimizdeki kitapla verilmektedir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 40 yılı aşkın öğretim üyesi ve yönetici olarak hizmet veren Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, dostları ve öğrencileri, bir vefa örneği olarak emek mahsulü bu eseri meydana getirdiler. Prof. Öner'i değişik yönleri ile, özellikle felsefe alanında ülkeye yaptığı ve yapmaya devam ettiği hizmetleri ile unutulmazlar arasına soktular. Şifahi ifade ve övgüler uçar gider, ama yazılı dökümanlar nesilden nesile intikâl eder, sonsuza dek bâki kalır.

Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, eski ve yeni öğrencileri onu çeşitli yönleri ile değerlendirdiler ve sonuçta felsefi ağırlıklı ve muhtevallı bir eser ortaya çıktı. Bu eserin yıllarca hizmet verdiği İlahiyat Fakültesi yayınları arasında yayınlanması en uygun yoldu. Nitekim öyle oldu; Üniversitemizin onayı ile eser elinize ulaşmış oldu. Bu ilgi ve yaklaşımı dolayısı ile Sayın Rektörümüze ve Üniversitesi Yayın Komisyonu ile Yönetim Kurulu Üyelerine şükranlarımı sunarım. Baskıyı gerçekleştiren Üniversitemiz matbaasının değerli yönetici ve çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Yeni ve olması gereken bir gelenek oluşturması dileği ile okuyucuya saygı ile sunulur.

*Prof. Dr. M. Sait Yazıcıoğlu
Ankara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı*

PROF. DR. NECATİ ÖNER'E SAYGI!

Osmanlının en büyük şâiri kabul edilen Bâkî

*Kadrini seng-i musallâda bilip ey Bâkî
Durup el bağlayalar karşına yârân sâf sâf!*

diyor. Koca Bâkî bile zımnem, hayatta kadrinin iyi bilinmediğinden şikayet ediyor. Ferid Kam da:

*Sağlığında nice ehl-i hünerin
Bir tutam tuz bile konmaz aşına
Evvel ânu öldürürler acından
Sonra bir Türbe dikerler başına*

diyerek insanların kadir bilmezliğinden, kıymetleri heba etmelerinden, nankörlükten ve vefasızlıktan şikayet etmektedir.

Başka toplumlar nasıldır? Bilmem, ama bizim toplumumuzda vefasızlık ve kadirbilmezlik eskiden beri şikayet edilecek kadar yaygın sayılır.

Daha erken dönemlerde Üniversitelerimizde büyük hizmetler görmüş çok değerli hocaların adına çıkarılan armağanların büyük bir kısmı, onların vefatlarından sonra çıkarılmıştır. Armağan edilen değerlerin haberi olmadıktan, vefalılığın hazzını tatmadıktan sonra, armağanın değeri ne olacaktır?

İşte bu düşüncelerle Prof. Dr. Necati ÖNER hocamızın yarım asra varan hasbî (karşılıksız) hizmetlerinin hatırlanmasına vesile olması için bir "Armağan Kitabı" hazırlamayı düşündüm. Bana Doç. Dr. Recep KILIÇ her bakımdan yardımcı oldu. Türkiye'deki 70 kadar seçkin felsefeciyeye ve hocanımdan diğer bazı dostlarına haber verip yazı istedik. Hepsini memnuniyetle katılabileceklerini söyledi. Fakat bir kısım arkadaş, mazeretleri sebebiyle katılamadı. Zaman ayırıp çok değerli yazılar gönderen arkadaşların hepsine kalbî teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Neticede hocamıza lâayık kalıcı, muhtevalı büyük bir kitap meydana geldi.

Kitabın yayımlanması için Gazi Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Enver Hasanoğlu alâka gösterdi. Üniversite adına yayımlayabileceğini söyledi. Fakat Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, 'bu kitabı neşretmek bize düşen bir vazifedir' diye kitaba el koydu. Derhal Rektör Sayın Prof. Dr. Günal AKBAY ile görüşüp karar çıkarttı. Sayın Dekana ve Sayın Rektör AKBAY'a da bu sıcak alâkadan dolayı teşekkür ederim. Her bakımdan örnek bir hareket ve örnek bir kitap oldu. Bu, muhterem ÖNER'e, lâyük olduğu saygının küçük bir nişanesidir. Nice nice yıllara!... Derin saygılarımızla...

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

HAYATI, ESERLERİ VE HAKKINDA YAZILANLAR

Araş. Gör. İsmail KÖZ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Biyografisi</i>	3
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER ile "Düşüncelerinin Gelişim Seyri" Üzerine Yapılan Mülakat</i>	9
Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY, <i>Felsefe Yapmak ve Necati ÖNER</i>	15
Prof. Dr. Afşar TİMUÇİN <i>Hocamız Necati ÖNER</i>	21
Prof. Dr. Bilal DİNDAR <i>Felsefeyi Sevmek</i>	23
Prof. Dr. Şahin YENİŞEHİRLİOĞLU <i>Kendimle Sesli Bir Konuşma</i>	27
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Sosyal Yönü</i>	35
Prof. Dr. Necmettin TOZLU <i>Felsefeyi Güzelleştiren Adam</i>	39
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Hürriyet Anlayışı</i>	45
Doç. Dr. Vahdettin BAŞÇI <i>Örnek Bir İnsan Hocam Prof. Dr. Necati ÖNER</i>	79
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ÇÜÇEN <i>Mantığın Kaynağı Problemi</i>	83

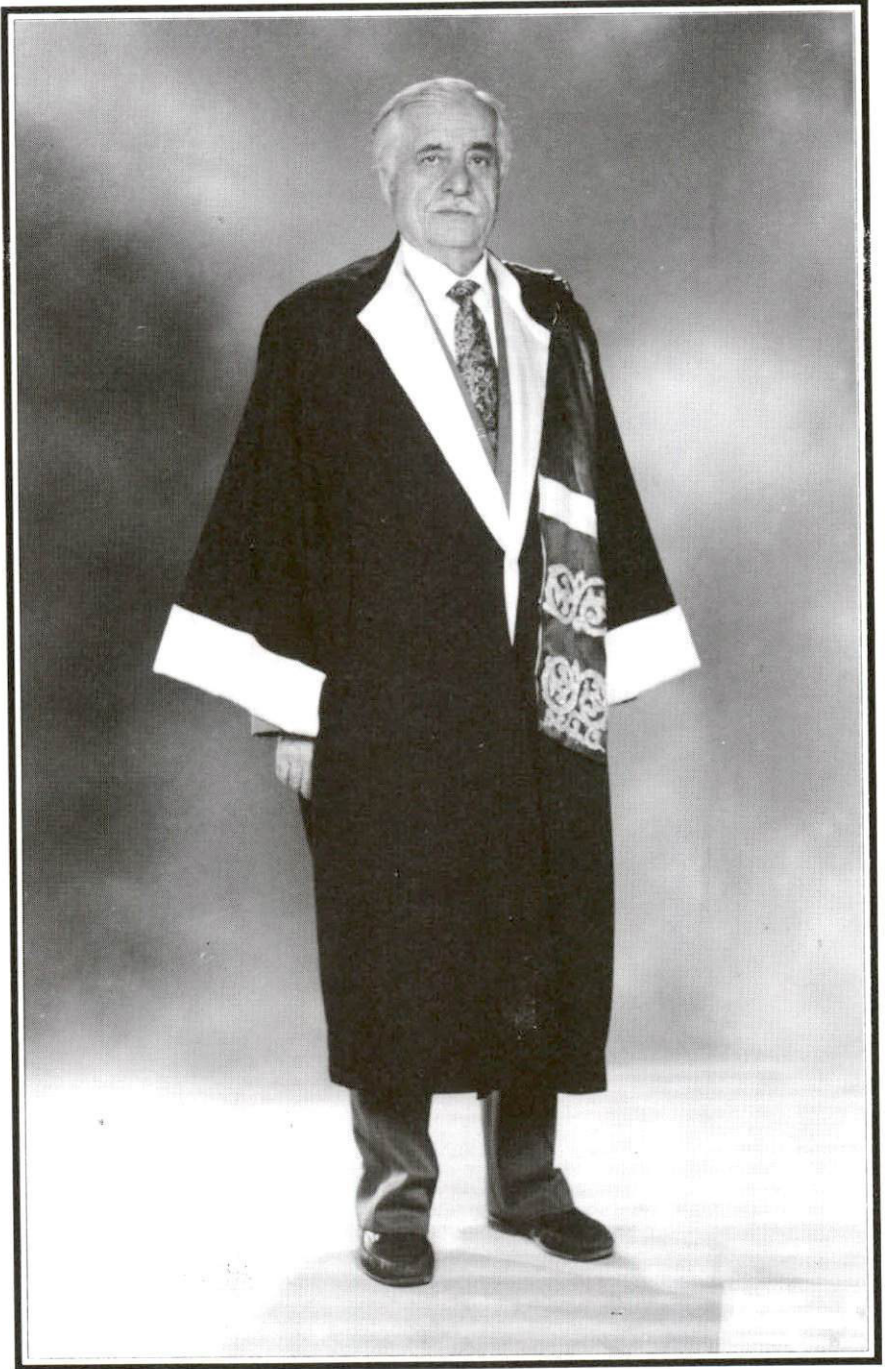
SİSTEMATİK FELSEFE İLE İLGİLİ YAZILAR

Prof. Dr. Teo GRÜNBERG <i>Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi</i>	97
Prof. Dr. Abdulkuddüs BİNGÖL <i>İletişim Bağlamında Mantık ve Dil</i>	105
Prof. Dr. Teoman DURALI <i>Tarihin Dayanılmaz Ağırılığı</i>	117

VII

Prof. Dr. Doğan ÖZLEM <i>Felsefi Hermeneutiğe Geçiş Yolu Olarak Tarihselcilik</i>	127
Prof. Dr. Hüsameddin ERDEM <i>Allah'ın Varlığının Delillerinin Kur'anî Temelleri</i>	147
Prof. Dr. Hanifi ÖZCAN <i>Birbirine Zıt İki Epistemolojik Yaklaşım "Temelcilik" ve "İmancılık"</i>	157
Doç. Dr. Hakan POYRAZ <i>Ahlaki Özgürleşmenin Önündeki Bir Engel Olarak Fanatizm</i>	177
Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM <i>Düşünce Özgürlüğü Üzerine</i>	189
Doç. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN <i>Edebiyat İle Felsefe İlişkisi Üzerine</i>	195
Doç. Dr. Ayhan BIÇAK <i>Tarihin Yapısı ve Kültür Bilimlerindeki Rolü</i>	205
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Din Öğretimini Temellendirme Problemi</i>	215
Yrd. Doç. Dr. Şahin FİLİZ <i>İslam Felsefesinde Tanrı Anlayışı Karşısında Bireyin Konumu Problemi</i>	223
Dr. Münir DEDE <i>Kapalı Toplum ve İlk İnanışlar</i>	243
J. Ronald ENGEL (Çeviren: İbrahim ÖZDEMİR) <i>Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı</i>	255
FELSEFE TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Ömer Naci SOYKAN <i>Hegel Sisteminde Tarih Felsefesi</i>	271
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR <i>Spinoza'nın Natura Naturans ve Natura Naturata Kavramlarının İslâmî Kökenleri</i>	291
Doç. Dr. Nurten GÖKALP <i>Beden-Zihin Etkileşimi ve Popper İle Eccles</i>	301
Yrd. Doç. Dr. Ülker ÖKTEM <i>Descartes'da Bilginin Kesinliği Problemi</i>	311
Yrd. Doç. Dr. Emel KOÇ <i>J.P. Sartre Felsefesinde "Ben-Başkası-İletişim" Problemi</i>	333
BİLİM TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mübahat Türker-KÜYEL <i>"Ulemâ-i Kiram" ve "Tafra-Tehille"</i>	351

Prof. Dr. Esin KAHYA <i>Erzurum'lu İbrahim Hakkı</i>	371
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN <i>Kusta B. Luka ve Ruh İle Nefs Arasındaki Ayırım Adlı Kitabı</i>	387
Doç. Dr. Remzi DEMİR <i>Takiyüddin İbn Maruf'un Ondalık Kesirleri Trigonometri ve Astronomiye Uygulaması</i>	403
Doç. Dr. Melek DOSAY <i>Tüccarzâde İbrahim Hilmi'nin "Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz" Adlı Eseri</i>	425
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR <i>Kemâlüddin el-Fârîsi ve Tenkih el-Menâzır Adlı Kitabı</i>	433
KÜLTÜR HAYATI İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mehmet AYDIN <i>"Türk Müslümanlığı" Üstüne Bazı Düşünceler</i>	445
Prof. Dr. Şafak URAL <i>Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey</i>	451
Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA <i>Sekülerleşme Laiklik Demokrasi ve Eğitim</i>	461
Doç. Dr. Mehmet AKGÜN <i>1839-1920 Yılları Arasında Türkiye'de Aydınlanmanın Uzantısı Olarak Temsil Edilen Felsefi Akımlar</i>	475
Yrd. Doç. Dr. Uğur Köksal ODABAŞ <i>Rıza Tevfik ve Felsefesi</i>	499
Dr. Yaşar KALAFAT <i>Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırları-I</i>	511

PROF. DR. NECATİ ÖNER

***KÜLTÜR HAYATI İLE
İLGİLİ YAZILAR***

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ARŞİVİNE GÖRE HORASAN ERİ OLARAK BİLİNER ANADOLU YATIRLARI - I

Dr. Yaşar KALAFAT

GİRİŞ

“Horasan Erleri”; muhtevalı bir çok ilmî çalışmanın yapıldığını biliyoruz.¹ Bizim de halk inançları merkezli Horasan Erleri konulu iki denememiz oldu.² Bu mutevazi çalışmamızda “Horasan Erleri” olarak Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivine aksetmiş olan yatırları aldık. Bu bilgileri, 1236 Türbe formu ile aksettikleri arşivden çıkarırken, tanıtımlarında sadece bu formlardaki bilgilere sadık kalacağız. Bu bilgileri Müftülüklerimiz derlemiş veya derletmişlerdir. Bildirimize esas olan seçme kotunu “Horasan Eri” olarak almış olmamız, diğer forumlarda ismi geçen ulu kişilerden, bir kısmının mahiyetleri, zihniyetleri ve fonksiyonları bu kapsama girmediklerini göstermez. Biz daha evvel yaptığımız başka bir çalışmada da keza halkın yaptığı tasnifi esas almıştık.³

Malzeme; Türbenin adresi, türbede kimlerin yattığı, ne zaman ve kimler tarafından yapıлып onarıldığı, mimari özelliği, müstemilatı, türbenin niçin ve ne şekilde ziyaret edildiği, varsa rivayet ve efsanesi, kimin tarafından bakımının yapıldığı yıllık ziyaretçi sayısı şeklinde tasnif edilmiştir.⁴ Biz, halk inançları itibariyle çok kısa atıf ve açıklamalarda bulunacağız.

1. Metin Akar, “Osmanlılarda Yesevilik” Yesevilik Bilgisi, M. İsen, C. Kurnaz, M. Tatçı, Ankara 1998, Sh. 332-337; Yılmaz Kurt “Hoca Ahmet Yesevi'nin Rum Eyaletindeki Taviye kurucuları üzerindeki Etkileri” M. İsen, C. Kurnaz, M. Tatçı, Ankara 1998 Sh., 379-396; H. Kamil Yılmaz, “anadolu ve Balkanlarda Yesevi İzleri” Yesevilik Bilgisi, M. İsen, C. Kurnaz, M. Tatçı, Ankara 1998, Sh. 397-417.
2. Yaşar Kalafat “Horasan Eri Olarak Bilinen Yatırlarla İlgili Halk İnançları ve Dini Pratikler” Yeni Form, Aralık 1994, S. 307. Sh. 43-48; Anadolu Türk Halk Sufizmi “Ahmet Yesevi'den Hasan Dede'ye Erzurum Yöresi Gönül Erleri” Vamif ve Kültür, Ankara 1997; “Misyonerlik Halk İnançları Oryantalizm ve Genel Türkiyat” III. İslam Şurası, 25-28 Mayıs 1998, Ankara.
3. Yaşar Kalafat “Anadolu Türk Halk Sufizmi-Zazalar-Kırmanclar ve Türkmenler (Erzurum Ziyaret Yerlerinin Tasnifi ve Halk Bilimi İtibariyle Önemi) İstanbul 1997.
4. Diyanet İşleri Başkanlığı, “Türbeler 1996”. Altı Klasörde Toplanılmış Çalışma

Bu çalışmada; Ankara-Çubuk'dan Şah Kalender Veli, Ankara Kalecik'ten Alişoğlu, Ankara Beypazarı'ndan Kaygusuz Abdul, Ankara Nallıhan'dan Tabduk Emre, Ankara Kızılcahamam'dan Durasan Şah'a, Antalya Akseki'den Hacı Doğrul, Antalya Alanya'dan Pirce Alaaddin, Aydın Bozdoğan'dan, Horasanlı Mehmet Efendi, Bilecik Bozüyük'den Kumral Abdal, Bursa İnegöl'den Hasan Dede, Bursa Yenişehir'den Karacaahmet, Burdur Yeşilova'dan Niyazi Baba, Çankırı Ilgaz'dan Şaban Dede, Çankırı Bayramören'den Balıbaba, Horasanî Abdulrezzak Sultan, Çankırı Yapraklı'dan Benli Muhittin Gurhi Hz., Çankırı Orta'dan Paşa Sultan, Çankırı Ilgaz'dan Balören, Çankırı Merkez'den Şeyh Kara Mustafa, Çorum Merkez'de Horasanî Baba, Çorum Sungurlu'dan Demir Şeyh, Çorum Oğuzlu'dan Karadonlu Canbaba, Çorum Osmancık'dan Koyunbaba, Erzurum Horasan'dan Horasan Baba, Erzurum'da Hoca Vecih-id-din, İstanbul Beykoz'dan Akbaba Sultan, İstanbul Tuzla'dan Bayrak Dede, Kastamonu Merkez'den Deveci Sultan, Kayseri Develi'den Epece Sultan, Kütahya Hisarcık'tan Şehitler, Kütahya Hisarcık'dan Şehçakır Türbesi, Muğla Milas'dan Buharalı Bedreddin, Ordu-Ulubey'den Şeyh Abdullah-ı Veli, Uşak Merkez'den Ahmet Semerkandi, Sivas-Ulaş'dan Şeyh Mehmet Dede, Sakarya Taraklı'dan Davut Dede, Bayrak Dede, Kavak Dede, Samsun Merkezden İsababa, Sivas Yıldızlı'dan Kevgir Baba, Sivas Yıldızlı'dan Şeyh Halil, Şanlıurfa Birecik'den Şeyh Hasan, Tokat Sulusaray'dan Malûm Seyid Türbesi, Karabük-Eflani'den Çalışlar Türbesi, Karabük Safranbolu'dan Kirkille Ergüllü türbeleri üzerinde durmaya çalışacağız.

METİN

Şah Kalender Veli Türbesi: Ankara İli Çubuk İlçesi Bele köyündedir. Velinin diğer ismi, bir rivayete göre Şeyh Seyid Abdulkadir Efendidir. Kimin tarafından yapıldığı bilinmeyen türbenin Vakıflar Genel Müdürlüğü yetkililerinin ifadesine göre Selçuklu dönemi eseridir. Taş ve altın olan türbenin, müstemilatında cami ve mezarlık vardır. Türbe, ruh hastaları, felçliler ve çocuğu olmayanlarca ziyaret edilmektedir. Ziyarete gelenler kurban kesmektedirler. Velinin babası **Şeyh Seyid Siyem Sultan Horasan**'dan gelmiştir. Kalender Veli ise Osmanlı zamanında alemdarlık yapmıştır. Rivayete göre **IV. Murat** kendisinden su istemiş veli, **su** kabı ile değil de suyu sele ile getirince, köyün adı sele olarak kalmıştır. Yıllık ziyaretçi sayısı 1.000 civarında olan türbenin bakımını, köy muhtarlığı ve Kemal Kalender isimli bir şahıs yapmaktadır.

Alişoğlu Türbesi: Ankara'nın Kalecik İlçesinde, Kale Mahallesi cami altı semtindedir. Türbede **Alişoğlu Ali Efendi**, annesi ve kızı yatmaktadır. Türbe 1231 yılında kendisi tarafından yaptırılmış ve vasiyeti üzerine oraya defnedilmiştir. Türbe ahşap olup çatısı kiremitle kaplıdır. Müstemilatında; bahçe, avlu, konaklama odası, çeşme ve tuvaleti mevcuttur. Türbe her türlü hastalık için bilhassa bel, yel ve romatizma ağrıları için ziyaret edilmektedir. Şifa için burada yatılıp uyumakta ve şifa bulu-

narak gidilmektedir. Eğitimini **Horasan**'da yaparak gelmiştir. Mesleği askeri hakimlikmiş, Hacı Bayram Veliallah'ın akrabalarından olup, Kayseri'de hakim iken **Hacı Bayram Veli** tarafından Kalecik'de hakim olması uygun görülmüştür. Burada vazife yapıp yerleşmiş ölünce de buraya defnedilmiştir. Yılda 1.500 kadar ziyaretçisi olan türbenin bakım ve temizliği Fevziye Yıldız isimli bir vatandaş tarafından yapılmaktadır.

Kaygusuz Abdal Türbesi: Ankara ili Beypazarı ilçesi Kabaca köyündedir. Türbede Kaygusuz Abdal ve müridlerinden 10 yatır vardır. Kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmeyen türbe kubbelidir. Türbede çok sayıda örtü vardır. Türbe; şifa, saygı ve hayır için ziyaret edilmektedir. Kesin olmamakla birlikte Kaygusuz Abdal'ın Alaiye (Alanya) Beyinin oğlu olduğu **Abdal Musa Dergahı**'nda eğitim aldığı **Horasan Evliyaları**'ndan olduğu ifade edilmektedir. Bazı kayıtlara göre, 1168 tarihinde Kabaca Köyü civarında hakkın rahmetine kavuşmuştur. Herhangi bir güvenlik tedbiri olmayan türbenin bakımını, hayırseverler yaparlar. Yılda takriben 1000 ziyaretçisi olmaktadır.

Kırmızı Ebe Türbesi: Ankara'nın Kızılcahamam İlçesi Taşlıca köyündedir. **Oruç Sultan Gazi**'nin annesidir. Türbenin kimin tarafından ve ne zaman yaptırıldığı belli değildir. Türbe taş duvarlı kargir bir yapıdır. Müstemilatı yoktur. Türbe, hürmet için ziyaret edilmektedir. Rivayete göre, **Alaaddin Keykubat**'ın Ordularını bir kova ayrılarla doyurmuş **ayran** hala bitmemiştir. "Anadolu" kelimesi Kırmızı Ebe'nin askere "dolurayım" demesinden çıkmıştır. Yılda 500 civarında ziyaretçisi olan Türbe'nin bakımı Taşlıca köylülerince yapılmaktadır.

Tabduk Emre Türbesi: Ankara'nın Nallıhan İlçesi Emresultan köyündendir. Halk Türbede yatanların Tabduk Emre ve aile efradı olduğuna inanmaktadır. Türbeyi köy halkı tesbit edilemeyen bir tarihte yapmıştır. Üzeri Kubbeli olan Türbe, kare planlı bir taş binadır. Müstemilatı yoktur. Türbeyi çocuğu olmayan anne adayları ziyaret eder, adakta bulunur, nafiye namazı kılar, dua edip, kurban keserler. Tapduk Emre'nin 1200'li yıllarda **Horasan** tarafından İslama hizmet için gelip burada vefat ettiği ifade edilmektedir. Türbedeki diğer mezarlar; hanımı, dört çocuğu ve hizmetkarlarına aittir. Bakımı köy halkı tarafından yapılan türbeyi, yılda 2.000 kadar insan ziyaret etmektedir.

Durasan Şah Türbesi: Ankara'nın Kızılcahamam İlçesi Verimli (Tekke) köyündedir. Müstemilatı olmayan taş yapı türbenin, ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Türbe hayır dualarla Fatiha okunarak ziyaret edilmektedir. Durasan Şah **Horasan**'dan gelmiştir. Halkı eşkiya zulmünden koruyan ilme ve eğitime çok önem veren bir kimse olduğu anlatılır. Gelininin çok zengin olduğu, servetini hayır işlerine hasrettiği, Ankara'daki Suluhan'ın da buna örnek teşkil ettiği söylenilir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün restora ettirdiği türbenin, bakımını köylüler yapmaktadır. Yılda 10 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Hacı Doğrul Türbesi: Antalya İli Akseki İlçesi Yarpuz köyündedir. Hacı Doğrul'dan **Mevlana Celaleddin Rumi**'nin kardeşi olduğu ve **Horasan**'dan geldiği rivayet edilmektedir. Türbesindeki Yusufi Dede ve torunu, Yarpuz kasabasının yerlisidirler. Türbe 1988 tarihinde Muzaffer Çevik ve İçli Devrir tarafından yapılmıştır. Türbe taş duvar ve beton kubbedir. Müstemilatında bazı kilim, örtü ve dinî levhalar vardır. Ziyaretçiler dileklerde bulunurlar. Yöre halkı ve her yıl bir defa **pilav günü** yapar ikramda bulunurlar. Rivayete göre; Antalya'nın Serik ilçesinde Cuma Selası verilirken Serik'in ileri gelenlerine, "Bana bir at verin köyümde Cuma namazını kıldırımam lazım. Köyümde Cuma namazı kıldırarak hoca yok. Ben Cuma Namazını kıldırımam lazım" der. Altına bir at verirler arkasından da iki atlı çıkarırlar. Ezan okunmasına 2-3 dakika kala köye gelir ve cuma namazını kıldırır. Arkasından giden iki atlı ise aynı köye iki gün sonra giderler. Köylüye sorduklarında köylüler cuma namazını Yusufi Dede'nin kaldırdığını söylerler. **Tayii zaman** olarak bilinen bu olay birçok evliyada görülebilmektedir. Bakımı halk tarafından yapılan türbenin yıllık ziyaretçi sayısı 25-30 bin civarındadır.

Pirce Alaaddin Türbesi: Antalya'nın Alanya ilçesi Şeyhler köyündedir. Sucu İbrahimoglu Pirce Alaattin **Horasan**'dan gelmiştir. Türbesinde torunları **Hacı Abdulhalim Efendi** ve **Şeyh Abdul Kadir Efendi** ile birlikte yatmaktadır. Türbenin ne zaman yapıldığına dair sağlıklı bilgi olmamakla birlikte Pirce Alaaddin'in eşi tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. Taş ve tuğla ile yapılan kubbeli türbenin müstemilatında sadece 3 mezar vardır. Genellikle ruhsal rahatsızlıkları olanlar tarafından şifa niyetine ziyaret edilir. Pirce lakabını küçük yaşta **keramet** gösterdiği için almıştır. Cami görevlisi tarafından bakımı yapılan türbenin, yıllık ziyaretçisi 350-500 civarındadır.

Horasanlı Mehmet Efendi: Aydın İli Bozdoğan İlçesi ziyaretli köyündedir. **Horasanlı Mehmet Efendi** Binbaşı rütbesinde şehit düşmüştür. İlk hali harçsız taş duvarlarla çevrili olan türbe 1956 yılında köy muhtarlığınca yapılmıştır. Türbenin mimari bir özelliği olmayıp Taşduvar, akrep kiremit örgülüdür. Müstemilatında geçmişte medrese varmış, medresenin yerine 1954 yılında mescit ve cami yapılmıştır. **Yağmur Duası** yapılacağı zaman önce bu türbe ziyaret edilir, hayır hasenat yapılır. Daha ziyade **kadınların** ziyaret ettiği türbeye yılda 4-5 bin ziyaretçi gelmektedir.

Kumral Abdal Türbesi (Yediler Türbesi): Bilecik İli, Bozüyük ilçesi Yediler Mahallesi Kovalıçayolu üzerinde 2 km. mesafededir. **Kumral Abdal** veya **Kumral Alp, Hoca Ahmet Yesevi** talebesi ve **Horasan Erlerindendir**. Tekke ve Zaviyesi 1270 yılında **Osmangazi** tarafından yapılmıştır. 1994 yılında ilçe kaymakamlığınca, kesme taş altıgen beton kubbe ile yeniden yaptırılmıştır. Müstemilatında Kumral Abdal ve **Horasan Erleri** vardır. 1994 yılında bir de mescit yapılmıştır. Kumral Abdal, **Şeyh**

Edebalı'nin Sancaktarı olup Osmangazi'nin rüyasını tabir edip kendisine müjdeleyen bir mürit olarak bilinir. Ziyaretçilerin genellikle kendisine dua hediyesi gönderdikleri bilinir. Bakımı müftülüğün koruyuculuğuyla yapılmaktadır. Yıllık ziyaretçi sayısı 4 bin civarındadır.

Hasan Dede Türbesi: Bursa ili, İnegöl İlçesi Şehitler köyündedir. Hoca Ahmet Yesevi'nin müritlerinden Horasan **Erlerindendir**. **Hacı Murad-ı Veli** evlatlarından Pir Hasan Dede olarak bilinir. Türbe 1984 yılında Ankara'dan İsmail SARIDEMİR, Cemal AKÇA ve Nezir ERBİL'in yardımları ile köy halkı tarafından yaptırılmıştır. 1994 yılında da, Ankara'lı Sarraf Avni tarafından kubbe kurşunu döktürülmüştür. Türbe altı köşeli olup, ahşap duvarların genişliği 3 metredir. Çevre ve ön sahanlığı mermer döşeli olup, profil muhafaza ile çevrilidir. Müştemilatı olmayan türbede yatan Hasan Dede, **Ehl-i Beytten** olan 12 imamdan **Musa Kazım** neslinden gelme bir **seyyit** olduğu inancı ile ziyaret edilir. Ziyaretçileri daha ziyade alevi inançlı vatandaşlar olup, buraya adak adanır. 1300-1400 yıllarında Çankırı'nın Şabanözü yöresi alevileri daha huzurlu bir yöre ararlar ve o dönemde bir Rum çiftliği olan bu yöreye; **Akalar, Çonalar, Rahyalar** ve **Nansuşlar** aileleriyle birlikte yerleşirler. Türbenin bakım ve onarımını, 1994 yılında Kurulan Hasan Dede Sosyal Kültür Yardımlaşma Derneği yapmaktadır. Yılda 5-6 bin ziyaretçisi olmaktadır.

Karacaahmet Türbesi: Bursa İli Karacaahmet ilçesi Karacaahmet köyündedir. Karacaahmet Sultan 1350 yılında dünyaya gelip, 1390 yılında göçmüştür. Ahşep Türbesini köy halkı yapmıştır. Müştemilatında bir şey yoktur. Türbe, Sultan'dan **himmet** beklemek, bir işin olması için dilekte ve şifa bulmak için ziyaret edilir. Sultan'ın **Horasan Erlerinden** mücahit ve iyi bir hekim olduğu bilinmektedir. Köy muhtarlığının koruduğu Türbeyi, yılda 50 kişi ziyaret etmektedir.

Niyazi Baba Türbesi: Burdur İli Yeşilova ilçesi Niyazlar köyündedir. Ne zaman yapıldığı bilinmeyen türbeyi köy halkı restore etmiştir. Türbede Niyazi Baba'nın yanında bir çocuk mezarı vardır. Türbenin ilk yapı şekli tuğla ve kubbeli olduğu için, onarım buna göre yapılmıştır. Türbenin müştemilatında Niyazi Baba'nın Anadolu'ya gelirken getirdiği **kudümler, kalkan, davul** ve **topuz** vardır. Ayrıca **Asası** ve bir de **kabir hanesi** vardır. Veli olarak bilinen ve inanılan Niyazi Baba'nın türbesi dua edilmek üzere ziyaret edilir. Niyazi Baba, türbesinin yapıldığı yerde **şehit** olmuştur. Kuzu pınarı diye bilinen türbesinin yanındaki suyu Asasını yere vurarak çıkarmıştır. Türbeyi ziyarete gelenler yardım olarak para bırakır, köy halkının da yardımı ile türbenin bakımı bu para ile yapılır. Baba'yı yılda 1.000-2.000 kişi ziyaret eder.

Şaban Dede: Çankırı İli Ilgaz İlçesi Kese mahallesindedir. Geliş tarihi bilinmemekle birlikte Şaban Dede **Horasan**'dan gelmiştir. Türbe'de

Dede'den başka ayrıca Ulemadan **Nakşibendî Şeyhi Hacı Hüseyin Efendi**, Oğlu **Ahmet Efendi**, Halktan **Ahmet Yavuz**, **İsmail Yavuz**, **İsmail Akbak** yatmaktadır. Türbe evvelce çakıl taşlarla çevrili iken 25 yıl kadar önce Ilgaz Belediyesi tarafından birikitle çevrilmiştir. Türbe üzeri açık bir yapıdır. Müstemilatı yoktur. Türbeye **yağmur duaları** için gelinir. Ezelden beri türbe **arefe** ve **bayram** günleri ziyaret edilir. Yılda 250-300 kişi tarafından ziyaret edilen türbenin bakımını mahalle sakinleri yapmaktadırlar.

Horasan Erlerinden Balıbaşa Türbesi: Çankırı İli Bayramören İlçesi Akseki köyündedir. **Horasan Eri** olan Balıbaşa'nın türbesi halk tarafından yaptırılmıştır. Ahşap olup üzeri kiremitlidir. Müstemilatı yoktur. Balıbaşa'ya **yağmur duası** ve küçük çocukların göz rahatsızlıkları için gidilir. Rivayete göre geçmek zorunda olduğu köprü paralı olduğu için parası olmadığından geçememiş dua ederek akan suyu durdurup geçmiştir. Bakımını halkın yaptığı türbeyi, yılda 100 kadar kişi ziyaret etmektedir.

Horasanî (Horasanlı) Abdurrezzak Sultan Türbesi: Çepni Mahallesiindedir. Eski kayıtlara göre Çakır Mahallesiindedir.

Karadonlu Canbaba Türbesi: Çorum İli Oğuzlar İlçesi Müftülük Sitesi Müstemilatındadır. Bu türbede Karadonlu Canbaba ve eşi yatmaktadır. Kimin tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmemekle beraber, 1994 yılında V. Genel Müdürlüğünün şubesi tarafından onarımı yapılmıştır. Örne taştan kümbet şeklinde bir türbedir. Türbe; şifa bulma, daha ziyade çocuk hastalıkları tedavisi, **askere uğurlama merasimi** ve turistik amaçlarla ziyaret edilmektedir. Burada **aş pişirilip** ikram edilmektedir. **Horasan**'dan geldiğine inanılan Karadonlu Canbaba, bir keşişle iddiaya girerek **fırına** girer, keşiş, Canbaba'ya sadece elini verdiği için elinin dışında kalan kesimler yanar. Bunun üzerine Canbaba "Bana elini verdi eğer gönlünü verseydi hiçbirşey olmazdı" demiştir. İlçe müftülüğünce bakımı yapılan türbeyi, yılda 5.000 kişi ziyaret etmektedir.

Şah Ahmet Türbesi (Demir Şeyh): Sungurlu İlçesi Demirşeyh kasabasındadır. **Alperenlerden** olan Denir Şeyh, **Horasan**'dan gelen ve kendisi gibi Alperen olan **Bahşeyh**, **Sarışeyh** ve **Alişeyh** ile birlikte dört kardeşler. Türbenin kimin tarafından yaptırıldığı belli değildir. 1242 yılında yaptırılmıştır. Bu türbeye 60 pare köy bağlı olup geçmişte burada **mutfak kaynatılırdı**. Türbe, kevgir kubbeli olup kasaba mezarlığı içerisindedir. Türbede eski yazılı taşlar ve namazlıklar vardır. Burası maneviyat edinmek ve ruhi rahatsızlıklara şifa bulmak için ziyaret edilir. Türbenin içinde, mezarın üzerinde demiri andıran **bir taş** vardır. Bu taşın başka yere götürülmesi halinde geri geldiği ve üzerine vurulduğunda **kan** çıktığı söylenilmektedir. Halk inançlarımızda mezar ve mezarlıklardan birşeyin alınmayacağına bilhassa ulu mezardan birşeyin alınmayacağına inanılır.

Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait olan türbenin temizliğini belediye yapmaktadır. Yılda 5.000 kadar ziyaretçisi olmaktadır.

Balören Köyü Türbesi: Çankırı İli, Ilgaz İlçesi Balören köyündedir. **Horasan**'dan gelmiş bir er olduğu ifade edilen, erin ismi bilinmemektedir. Taş duvarlı, ahşap, çatılı kiremitli türbenin ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı da bilinmemektedir. Müştemilatı yoktur. Dügünlerde **damat** donatılır ve dua etmesi için buraya getirilir. Halk inançlarımızda, **Sünnet Alayı, Dügün Alayı, Askere gidecek gençlerin oluşturduğu Alaylar Ulu Mezarlara gidip, dua edip, hayır dileklerde bulunurlar.** Türbenin bakımını Koç Ailesi yapmaktadır. Ziyaretçisi mahduttur.

Şeyh Kara Mustafa Bey Türbesi: Çankırı İli Merkez İlçesi Konak Köyündedir. Türbe yığma taş olup, kubbeli bir mescidi vardır. Türbe Çankırı Ulularından kabul edildiği için ziyaret edilmektedir. İstanbul'un Fethinden sonra Anadolu'ya yayılan din alimlerinden. Dinin Anadolu'da yayılmasında büyük emekleri geçmiştir. "**Ahmet Yesevi Taleberindendir**" (Ahmet Yesevinin din anlayışını benimsemiş Fatih dönemi **Horasan** Erlerindedir. Y.K.) 1000 civarında yıllık ziyaretçisi olan Şeyh Kara Mustafa Bey Türbesinin bakımı yakın çevre tarafından yapılmaktadır.

Benli Muhittin Gurhi Hz. Türbesi: Çankırı İli Yapraklı İlçesi Akyazı köyündedir. Türbede ayrıca Benli Muhittin Gurhi Hz. nin İrşad ettiği 11 hazret daha vardır. Türbeyi kimin ne zaman yaptırdığı bilinmiyor. Taş duvar ahşap binanın müştemilatında tuvalet, ihata duvarı ve türbeler vardır. Türbeyi şifa bulmak inancı ile, ruh hastaları ziyaret etmektedir. Benli Muhittin Gürlü Hz. ve diğerlerinin **Hoca Ahmet Yesevi** talebeleri oldukları "**Horasan**'dan İrşat hizmeti için görevlendirildikleri ifade edilmektedir. Bakımı halk tarafından yapılan türbeyi, yılda 150-200 kişi ziyaret etmektedir.

Paşa Sultan Türbesi: Çankırı İli Orta İlçesinde Seni Yaylası Ağlar-kaya mevkiindedir. Ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Türbe 1993 yılında Orta Belediyesinde betonarme olarak yapılmıştır. Müştemilatı olmayan Türbe; **yağmur duası** için ziyaret edilmektedir. Ziyaretçiler Adak Kurbanı keserler, hayvanlar bulaşıcı hastalıklardan korunmaları için, türbenin **etrafında dolaştırılırlar.** Bu uygulama bir nevi **tavaf** olup türbedeki zatın müsbet elektriğinden nasiplenmeye dönüktür. Paşa Sultan **Horasan Eri** olan ve Orta ile Kanlıca arasında türbesi bulunan **Hacı Osman Efendinin** kardeşi olduğu rivayet edilir. Yılda 7-8.000 ziyaretçisi olan türbenin, bütün bakımı Belediyece yapılmaktadır.

Şehitler Türbesi: Kütahya İli Hisarcık İlçesi Merkez Köyü, Şehitler Mahallesindedir. **Horasan**'dan gelmiş, burada **şehit** olmuş 19 yatıra aittir. Geçmişte ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı bilinmemekle birlik-

te 1972 yılında halk tarafından cami ile birlikte türbe de yapılmıştır. Betonarme iki kubbeli bu türbe “yatırlara dua etmek” amacıyla ziyaret edilir. **19 Horasan Eri**’nin savaş zamanlarında türbeden ayrılarak Anadolu’nun müslüman halkının safhında savaştıkları ifade edilmektedir. Halk arasında “**Yeşil Sarıklılar**” olarak bilinen Ulucanların, savaş döneminde savaşa katılmaları inancı eski bir Türk inancı olup “**Ana Maygıl**” olarak bilinir. Halk tarafından yapılan türbeyi, yılda 1.500-2.000 vatandaş ziyaret etmektedir.

Şehçakır Dede Türbesi: Kütahya İli Hisarcık İlçesi Şehçakır köyündedir. Köy ismini Şeyhden almıştır. Dede Ahmet Yesevi tarafından **Horasan**’dan islami yaymak için Anadolu’ya gönderilmiş, din bilgini ve **Savaş Eri** bir kimsedir. Din adamlığı ve savaşçılık yapmıştır. Türbe şu anda harabe durumundadır. 1300 yılında yapılmış birkaç defa onarım görmüş, Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün kayıtlı tarihi eserlerindedir. **Ahmet Yesevi** talebesi oluşu, (onun misyonunu taşıması itibariyle) çevrede büyük bir prestiji vardır. Bir dönem 6-7 Bektaşî köyü bu türbeye bağlı idi. Bu itibarla yılda 1-2.000 kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Ülke savaş halinde olunca türbenin içinde bulunan **savaş aletleri** ve **sancak** kaybolmaktadır. Bu savaş malzemesinin savaştan sonra tekrar yerlerine geldiği, bunların **kanlı** oldukları ifade edilmektedir. 1974 yılı Kıbrıs Savaşında bu uygulamaya tekrar şahit olunmuştur. Türbenin bakımı, gönüllü kimselerce yapılmaktadır.

Buharalı Bedrettin Türbesi: Muğla İli Milas İlçesi Selimiye Kasabası Şenköy’dedir. Türbe kapısındaki kitabede Buhara Halifelerinden **Seyyid Muhammed, Seyyid Burhanettin** Efendiler yazılıdır. Muhtemelen 13-14. yy. larda beylikler döneminde yapılmıştır. Kare planlı türbenin üzeri kubbeyle örtülmüştür. Kubbeyeye geniş sekizgen kasnak yapılmıştır. Duvarlar kesme taş ve tuğla almasıık çerçeve olarak yapılmıştır. Müştemilatında mezarlık vardır. Türbe, “yatan zat ulu bir kimse olarak kabul edildiği için” dua edip dilekte bulunmak için ziyaret edilir, mevlüt okutulduğu da olur. Şeyh Bedrettin Hazretlerinin **Yıldırım Beyazıt Hanın** damadı olduğu, burada askerleri ile birlikte **şehit** düştüğü ifade edilmektedir. Şeyh Bedrettin için “**Horasan Eri**” tanımı Buhara’dan geldiği için kullanılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Köy tüzel kişiliğine ait olan türbenin fazla ziyaretçisi yoktur.

Ahmet Semerkandî Türbesi: Uşak İli, Merkez İlçesi Kabaklar köyündedir. Mimari özelliği olmayan Türbe 1989 yılında ahşap ve harabe halinde iken, **Uşakî Tarikatı** mensupları tarafından tadilat yapılarak iki kubbeli betonarme olarak yapılmıştır. Türbe Semerkandî Hazretleri “büyük bir zat olarak kabul edildiği” için ziyaret edilip dua ve niyazda bulunmaktadır. Ahmet Semerkandî kimsesiz olduğu için “**Fakir Dede**” lakabıyla anılmıştır. (**Horasan Eri** tanımlaması Semerkant’dan gelmiş oluşu itibariyle yapılmıştır. Halkın Ahmet Semerkandî ve Buharalı Bed-

rettin için böyle bir teşhisi yoktur. Y.K.) Bakımı köy halkı ve Uşsakî Tarikatı mensuplarınca yapılan Ahmet Semerkandî hazretlerinin yıllık ziyaretçi sayısı 300 kişi civarındadır.

Şeyh Abdullahveli Hazretleri Türbesi: Ordu İli Ulubey İlçesi Şeyhler Köyündedir. Hazretin türbesi ilkin ahşap olarak yapılmış, daha sonra 1984 yılında şeyhler köyü halkı tarafından mescidi ile birlikte betonarme olarak yapılmıştır. Burası "Veli Hz. nin ruhuna Kur'an okumak ve dua etmek için ziyaret edilmektedir. Bakımını köy halkının yaptığı türbenin yıllık ziyaretçi sayısı 30.000 civarındadır. **II. Murat** zamanında **Horasan**'dan şeyhler köyüne gelmiştir. Vakıfları vardır. Muhtaçların yardımına koşmuştur.

Şeyh Mehmet Dede Türbesi: Sivas İli Ulaş İlçesi Gümüşpınar köyünde cami bahçesindedir. Dede'nin **Horasan**'dan gelen 7 evliyadan biri olduğu söylenilmektedir. Etrafta "**Şeyh Dede**" olarak bilinmektedir. Herhangi bir kitabesi olmayan Mehmet Dede Türbesinin, **Yavuz Sultan Selim** zamanında; Türbe, medrese, ve çeşme olarak yapıldığı söylenilmektedir. Bugün ise, medrese ve caminin enkazı bile kalmamış taşları ev yapımında kullanılmıştır. Sadece etrafı taşlarla çevrili mezar şeklinde bir türbe kalmıştır. Mezar'ın etrafı demirle çevrilidir. Betonla tamir edilmiştir. Etrafında başka şahısların mezarları vardır. Eskiden etrafında ağaç olmadan yapılmış bir mekan var iken, şimdi yoktur. Türbeye akli dengesi bozuk olanlar, sara hastaları, felç geçirenler gelmektedir. Bu hastaların şifa buldukları ifade edilmektedir. Abdest alınmasını müteakip iki rekat namazdan sonra, dua edilip dilekte bulunmaktadır. Hali vakti iyi olanlar, burada koyun veya inek keserek fakirlere ve köy halkına dağıtmaktadırlar. Halk arasında yaşayan rivayetlere göre; Yavuz Sultan Selim Mısır ve Bağdat seferlerine giderken Ordusu, şimdi Yenikarahisar ve Gümüşpınar köyleri arasındaki düz ovada dinlenmek istemiş ve orada otağ kurmuştur. Kendisine Şeyh Mehmet Dede'den bahsedilince, 3 altın göndererek Dede'yi huzuruna çağırmıştır. Elçi geldiğinde Dede bahçe bellemek teymiş, bu esnada elçiye bahçedeki herşey altın gözükür. Elçi utancından o üç altını veremez ve sadece "Padişah sizi çağırıyor" der. Şeyh Mehmet Dede'de bahsetmediği üç altını çocukları için harcamasını söyler. Elçi hayrete düşer. Dede, Elçi'ye "sen git ben de arkandan geliyorum" der. Elçi padişahın yanına gelince Dede'yi orada görmüş ve hayret etmiştir. Bu arada padişah ve Dede iki salatalık tohumu dikip başlarına birer bekçi koyarlar. Beheri bir çekirdek dikmiştir. Padişah seferden dönerken bakarlar ki, Dede'nin ektiği meyve verirken Padişahın ektiği henüz çiçek açmaktadır. Bunun üzerine padişah bu köylerin öşürünün % 10'nu bu köye bağlar, medrese cami ve çeşme yaptırır. Yılda 2.000-2.300 kişinin ziyaret ettiği türbenin kumbarasına atılan paralarla türbenin bakımını köy ihtiyar heyeti yapmaktadır.

İçdedeler Köyü Türbesi: Sakarya ile Taraklı İlçesi İçdedeler köyündedir. Türbedeki **Davut Dede** ve **Bayram Dede Horasan** Eridirler.

Kavak Dede ise Bilecik ili Gölpazar İlçesi Kavak köyünden gelmedir. İlk yapıldığı zaman ve yaptıranı bilinmiyor. Bugünkü hali 1988 yılında köylüler tarafından yapılmıştır. Dört direk üzerinde bir kubbeden ibarettir. Türbenin güneyindeki, türbe sahiplerinin kazarak çıkardığı **suyun** şifalı olduğu ifade edilmektedir. Türbeyi çocuğu olmayan kadınlar ziyarete gelip, türbede bir gece kalıp, adak kurbanı keserler. Şifalı olduğu söylenen su ile felçli çocuklar yıkanır. Köylüler burayı **Hidirellez** de ve sair toplantılarında ziyaret ederler. Menkıbelerine göre Müslüm-gayri müslüm savaşlarında ülkenin islama açılması için savaşmışlardır. Köylüler, darda kaldıklarında ismini andıkları bu zatların yardıma gelip burada kulanlara yardımcı olduklarına inanmaktadırlar. Bakımını çiftçilerin yaptığı türbeyi, yılda 500 kişi ziyaret etmektedir.

Ebce Sultan Türbesi: Kayseri'nin Develi İlçesi Ebce Köyündedir. Sultan'ın cinsiyeti bilinmemektedir. Sultan zahiri anlamda erkekler ve kadınlar için de kullanılabilirken, batını anlamda bir makam olan Sultanlık mertebesi için de cinsiyet şartı yoktur. Kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmeyen türbede, "**Beşik**" denilen tahtadan yapılmış bir mezar, mezarın altında da bir mahzenin olduğu söylenilmektedir. Mezarın üzerinde basit ve küçük bir kubbe bulunmaktadır. Türbede halkın serdiği secadeler vardır. Halk, Ebce Sultan'ın, **Horasan**'dan geldiğine inanmaktadır. Develinin Hava'dan köyündeki yatır ile amca çocukları olduğu ifade edilmektedir. Ebce Sultan, amcasının oğlu ziyaret için **Eğer Taşı** diye bilinen bir taşa binip gittiği rivayet edilir. Taşa, duvara, at gibi binerek kuş gibi uçmak Orta ve Doğu Anadolu yatırlarında da rastlanılmaktadır. Yatırın mezarının başında yuvarlak ve uzun silindirimsi bir **taş** bulunmaktadır. Ziyarete gelen halk ağrıyan yerlerini şifa niyetine bu taşa sürmektedir. Daha ziyade köy halkı tarafından 500-600 ziyaretçisi olan türbenin bakımını, köy halkı yapmaktadır. Türbe, Tekke ve zaviyelerin kapatılmasından evvel buranın ayda 20 kuruş devlet tahsisatı vardı.

Bayram Dede Türbesi: İstanbul'un Tuzla ilçesinde Aydınlı camiidir. Kimin tarafından ne zaman yapıldığı bilinmeyen türbe, ahşap olup müştemilatı yoktur. Halk dua yapmak için gelir. **Horasan** tarafından geldiği rivayet edilen Bayram Baba'yı yılda 30-40 kişi ziyaret etmekte ve türbe temizliğini mahalle sakinleri yapmaktadır.

Horasanî Baba Türbesi: Çorum'un Merkez köylerinden Tahran köyünde olduğuna dair müftülüğün eski kayıtlarında bir not vardır.

Deveci Sultan Türbesi: Kastamonu Merkez İlçede Deveciler mahallesindedir. Deveci Sultan'ın gerçek ismi **Yusuf Horasanî**'dir. Kendisi ile birlikte, türbede **Elyakut Hoca, Hacı Kadem Efendi, Miralay Mehmet Ali Bey** ve kimliği bilinmeyen 8 kişi yatmaktadır. Kimin tarafından ne zaman yapıldığı bilinmeyen türbe, Deveci Sultan Camii harami dahilinde ahşap bir binadır. Türbe, "Fatıha okumak ve tarihi bilgi edinmek" ama-

çıyla ziyaret edilmektedir. Yusuf Horasanî bölgenin fethinden önce deve çobanı görünümü ile arkadaşlarıyla birlikte Kastamonu'ya gelerek, bölge halkını İslama ısındırmak amacıyla çalışmalar yapmış ve fetih sırasında da büyük yararlılıklar göstermiştir. Bakımı cami görevlilerince yapılan türbenin, yılda 1.000 kadar ziyaretçisi olmaktadır.

Koyunbaba Türbesi: Çorum ili, Osmancık İlçesi Koyunbaba Mahallesiindedir. Ulu kişilerin çok kere buldukları yöreye isimleri verilmiştir. Koyunbaba mahallesi ismini Baba'dan almıştır. Koyun, uysallığı itaatkarlığı, uyumluluğu ile çok kere güdücü oluşu temsil etmiş ve birçok ulucan bu isimle anılmıştır. **Horasan**'dan geldiği ifade edilen koyunbaba'nın asıl isminin **Seyyit Ali** olduğu **İmam-ı Ali** (R.A.) ahvadından olduğu, sekizinci **İmam Rıza (Ali Rıza)** onikinci oğlu olduğu, Osmancık'a gelip yerleştiği ve burada vefat ettiği anlaşılmıştır. Türbe, bir tepenin üzerindedir. Türbenin **II. Beyazıt** tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**'ne göre Baba 25 Muharrem 873 (M. 1467) yılında ölmüş bir yıl sonra da türbenin Kubbesi yapılmıştır. Türbe sekizgen gövdeli olup, üzeri pramidal bir gövde ile örtülüdür. Türbenin bahçe giriş kapısında bir kitabe bulunmaktadır. Mermer kitabe Tekke'nin Koyunbaba'ya ait olduğu yazılıdır. Türbe kapısı beyaz ve siyah mermerden yapılmıştır. **Ak** ve **Kara** türk halk kültüründe simgedirler. Müstemilatında, türbe önünde bir bahçe, ahşap iki odalı ve üzeri kiremitli bir bina, yanında kesme taştan yapılmış misafirhane ve türbenin imaret kalıntılarından ibarettir. Rivayet edildiğine göre; koyunbaba birçok yer dolaştıktan sonra Eynegöl (İnegöl) Dağına gelir. Buradaki birkaç okka ağırlık beyaz taş elinde top gibi oynatır. Sonra "Yarabbi taşın düştüğü yeri beni defne müyesser eyle" diye dua eder. Bu taşta Baba'nın **parmak izleri** vardı. Halen mevcut olmayan bu taş, parmak ağrısı olanlar ziyaret ederlerdi. Bir diğer anlatıma göre, Osmancık'da **Mantık Baba**'nın yönetiminde hergece **Kırk Evliya** toplanarak Zikri Süphan ile meşgul olurlardı. Zikr Meclisi'ne her evliya elinde bir mum ile gelir. Yanar haldeki mumunu dikip otururdu. Koyunbaba'nın Osmancık'a ayak bastığı gece toplantıda bulunan bütün mumlar sönerler. Mantık Baba'ya "Şeyhimiz bu neye alamettir" diye sorarlar. Mantık Baba'da "Ey dostlarım bu memlekete ulu bir zat geldi" der. Koyunbaba türbenin bakım ve onarımını Vakıflar Genel Müdürlüğü yapmaktadır. Temizliğini ise, Sabri Kulkara ailesi üstlenmiştir. Daha ziyade Cumartesi Pazar günleri ziyaret edilen babanın, yıllık ziyaretçi sayısı 18-20 bindir.

Horasan Baba Türbesi: Erzurum'un Horasan İlçesindedir. Gerçek ismi **Şeyh İsmail Kemalettin** olan **Baba**, **Horasan**'dan geldiği için bu ismi almıştır. Türbeyi ilk yaptıran bilinmemekle beraber şimdiki halini belediye yaptırmıştır. Müstemilatı olmayan taş duvarlı türbe, Horasan Baba yöre halkı tarafından sevildiği için ziyaret edilmektedir. M. 1040 yılında yapılan "Pasinler Meydan Muharebesine iştirak etmiş Anadolu'yu İslam'a hazırlayan **Gönül Erlerindendir**. Bakımı torunları tarafından yapılmaktadır. Baba'nın yıllık ziyaretçi sayısı 500 kadardır.

Karanlık Kümbet Türbesi: Erzurum Merkez İlçesidir. **Horasan-Türkistan**'da vali olan Hoca Vesihiddin isimli bir zat, Anadolu'nun Türk-İslam yurdu olması döneminde Erzurum'da bir savaşa katılmış, **şehit** olup türbenin bulunduğu yere defnedilmiştir. Türbe, **Tuğ Bey Vecihiddin**'in oğlu **Sadrettin Türkbey** tarafından H. 708 yılında yapılmıştır. Kümbeti Kesiktaşla yapılmıştır. Üzeri muntazam kesme taşlarla kaplıdır. Oniki yüzlü olup kabartma kitabesi vardır. Türbede bazı sergiler vardır. Türbenin ziyaret sebebi, "Türbede yatan şahsın Allah katında makbul bir insan olduğu düşüncesiyle bu zatın yüzü suyu hürmetine mevladan bir kısım isteklerde bulunmak" şeklinde ifade edilmektedir. Bakımı halk tarafından yapılan türbenin, yılda 2.500 ziyaretçisi olmaktadır.

Akbaba Sultan Türbesi: İstanbul İli Beykoz İlçesi Akbaba köyünde Canfeda Hatun Camii Avlusundadır. Akbaba (**Ak Mehmet**) **Sultan** Buhara'dan kalkıp, İstanbul'a gelmiş, **Fatih Sultan Mehmet Han**'ın Ordularına katılmıştır. Akşemsettin ile birlikte Fatih'in başmeşayiklerinden biri olmuştur. Fetih'ten sonra gelip buraya yerleşmiş ve burada vefat etmiştir. Türbenin kimin tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinmemektedir. Türbenin mimari bir özelliği yoktur. Dört duvarla çevrili bir kabirdir. Büyük kabir taşları vardır. Kabrin ortasında ince bir koridor vardır. Etrafı demir parmaklıklarla çevrili olup, üzeri açıktır. Müştemilatı olmayan Türbe "geçmişin büyük şahıslarından birisi olduğu için hürmeten ziyaret esnasında bid'ad yapılmaksızın dua edilerek" ziyaret edilir. Rivayete göre İstanbul muhasara edilmiş ve fakat düşmemektedir. Fatih üzüntü içerisinde. Rüya aleminde İstanbul'un fethini gören Ak Mehmet, Ak Şeyh (Şemsettin) ile birlikte Fatih'e müjde verir. Türbenin bakım ve onarımını halk, temizliğini **Canfeda Hatun Camii** görevlileri yapmaktadır. Yıllık ziyaretçi sayısı 100-150.000 civarındadır.

İsababa Türbesi: Samsun İli Merkez İlçede Cedid Mahallesi İsababa Caddesi, İsababa Mahallesi İsababa Camii avlusundadır. Burada Anadolu'nun fethi uğrunda **şehit** düşmüş İsababa ve birçok Türk mücahidinin kabri bulunmaktadır. Bunlardan sadece İsababa'nın türbesi vardır. Diğer mücahit ve komutanların kimlikleri bilinmemektedir. Türbenin kimin tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Ancak 1895 yılında **Haznedarzade Süleyman Paşa**'nın torunu **Memduh Bey** tarafından onartılmıştır. Türbenin 500 yıllık bir mazisi vardır. Kare şeklinde olup caminin bahçesinde. Caminin içerisinde iken, imar sonucu caminin dışına kalmıştır. Halk türbeyi "Allah'ın rızasını kazanmak ve dileklerinin olması" için ziyaret etmektedir. Yılda 10-15 bin kişi tarafından ziyaret edilen Türbeyi Samsun Belediyesi 1976 yılında onartıp çinilemiştir. Bakımını yaptırmaktadır.

Kevgir Baba Türbesi: Sivas İli Yıldızeli İlçesi Yavu Kasabası Yolkaya köyündedir. Kevgir Baba **Horasan Erlerinden Şeyh Nesret Efendi**'nin talebelerinden iken **şehit** olmuş birisi olduğu sanılmaktadır. Mef-

dun olduğu yer kevgir gibi çukur olduğundan bu ismi almıştır. Taş duvarlarla çevrili türbe, 1985 yılında betonarme yapıp üzeri kapatılmıştır. Türbenin müştemilatında ziyaret odası, mescid, çeşme, dinlenme ve yemek yeme yerleri vardır. Türbe “vatan savunmasında hayatını şehit olarak kaybeden bir kimse” olduğu için ziyaret edildiği ifade edilmektedir. Ziyaretçiler adak kurban kesip, namaz kılıp, dua edip gitmektedirler. Şehitlerden birisini gazi arkadaşı rüyasında görür, tesbit edilen yerden şehit çıkarılıp türbesi yapılır. Bakımını köy halkının yaptığı türbeyi, yolda 2.000 kişi ziyaret etmektedir.

Şeyh Halil Türbesi: Sivas İli, Yıldızeli İlçesi Şeyhhalil köyündedir. Köye ismini vermiştir. Türbede Şeyh Halil, ailesi ve üç çocuğu yatmaktadır. Kubbeli bir türbedir. Türbe “şehitlik mertebesine ulaşmış bir veli olduğu için” ziyaret edilmektedir. Ziyaretçiler Kur’an okur dua ederler. **Horasan**’dan gelip bu köyde **şehit** olmuş bir Türk İslam büyüğüdür. Bakımı köy halkı tarafından yapılmakta olup, yıllık ziyaretçi sayısı 100 civarındadır.

Şeyh Hasan Türbesi: Şanlıurfa İli Birecik İlçesi Kurtuluş mahallesindedir. “**Horasan** tarafından gelen bir tarikat büyüğü” olduğu için ziyaret edilmektedir. Osmanlı mimari sitilinde, Hazine bölümü, avlu ve bahçesi olan bir türbedir. Dilek ve temennilere cevap aranılan ve dileklerin tuttuğu (kabul edildiği) ne inanılan bir Türbedir. Bakımını halkın yaptığı türbenin, yıllık ziyaretçi sayısı 50 civarındadır.

Malum Seyid Türbesi: Tokat İli Sulusaray İlçesi Dutluca kasabası Merkez Camiindedir. Türbede **Horasan Erlerinden** Malum Seyid, Hanımı ve Kızı yatmaktadırlar. Türbenin kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Osmanlı mimari tarzında yapılmıştır. Anma maksadıyla ziyaret edilir. Bakımı İlçe Müftülüğünce yapılmakta olup, yıllık ziyaretçi sayısı 300-400 kişi civarındadır.

Çalışlar Mahallesi Türbesi: Karabük İli Eflani İlçesi Merkez Kasabası Çalışlar Mahallesindedir. **Horasan**’dan geldiği rivayet edilen ve kimliği bilinmeyen zatın, 300-400 yıl kadar evvel Horasan’den gelen iki kişi oldukları ifade ediliyor. 1995 yılında betonarme kubbeli onarım görmüştür. Bakımını köylülerin yaptığı türbeyi, yılda 500 kişi ziyaret etmektedir.

Kirkille Ergülle Türbesi: Karabük İli Safranbolu İlçesi Kirkille Mahallesinde Karaman Çukuru semtindedir. Ergüllü Baba’nın **Horasan**’dan geldiği türbenin 1988 yılında tamir edildiği mermer olduğu Mescid, hela ve aşevinin bulunduğu bilinmektedir. Türbenin ziyaret sebebi; “Evliyadan Ergüllü Baba’dan maddi ve manevi dilek ve temennide bulunmak” olarak izah edilmektedir. Burada dualar yapıp adaklar adanmaktadır. Tamiratını İhsan Yenigün, Mehmet Çavuş ve Mustafa Aksoy’un yaptığı tür-

beyi temizliğini halk yapmaktadır. Yıllık ziyaretçi sayısı 1.000-1.500 civarındadır.

SONUÇ:

Biz bu incelememizde, 60 civarında Horasan Eri olarak bilinen ulu zat üzerinde durduk. Bunlardan 44 tanesine dair sınırlı da olsa bilgi verdik. Evvelce yaptığımız bu kapsamdaki ulu kişilere dair çalışmamıza da atıfta bulunduk. Evvelce yaptığımız çalışmada Horasan Eri olarak bilinen nurlu kabirler sadece Anadolu coğrafyası ile sınırlı değildiler. O iki denememizden birinde de, Horasan Erlerinin neden tezahür ettikleri, hangi misyonu taşıdıkları, kimin adına ve hangi hedefe yönelik olduklarını "Halk İnançları"ndan hareketle yansıtmaya çalışmıştık. Diğerinde ise, Anadolu dışında ışık saçanlar üzerinde durmuştuk.

Bu konuyu seçmemizin sebebi, Türk Dünyası'nın bir misyonerlik faaliyet alanı seçilmiş olmasına karşılık çare aramak isteğiştir. Türklük, muhatap edildiği misyonerliği tahlil etmek zorundadır. Uzun zamandan beri Türkiye Türklüğünü hedef alan bu faaliyet şimdi Türk Dünyasını hedef almıştır. Türk aydını, karşı misyoner faaliyetini tanımaya çalışırken, kendi misyonunu tayin etme ve daha önemlisi kendi misyonerliğini oluşturması gerekmektedir.

Türklerin geçmişte misyonerlik teşkilatları olmuş mudur? Yesevîlik bir misyoner hareketi ise, Yesevî görevlilerinin dünü, bugünkü Türk misyonerlerinin evsafının tayinine yardımcı olabilir mi? Bunun cevabı "evet" değil ise, çağın şartlarına uydurarak günümüz sorunlarının çözümlemesinde yararlı olamayacak kurumlarca neden ilgilenmiş olalım. Horasan Erleri konusunu bu bakımdan seçtim. Onların otodinamizmini anlamak istedim. Fikirlerini temsil ediş biçimlerini belirlemeye çalıştım. Yeni halkaların ilavesi ile geliştirmeyi düşündüğüm bu zincirin bana gösterdiği; Horasan Erlerinin, mütevazî, uyumlu, paylaşıcı, gayretli, tok gözlü, alanlarında başarılı, din ve dil farkı gözetmeyen, feragat ve fazilet sahibi savası zulm etmek için yapmayan adil kişiler oldukları şeklindedir.